

suuntaan. Elegantisti keskustellaan esimerkiksi Geoffrey Rosen alun perin esittämästä preventioparadiksista eli siitä, onko kokonaisuuden kannalta hyödyllisempää suunnata ehkäisytoimet ensi sijassa siihen pieneen joukkoon, jonka riski sairastua on suuri, vai siihen suureen joukkoon, jonka riski on kohtalainen. Joissakin asioissa epidemiologinen ote johtaa mutkien oikomiseen. Juodon alkoholittyyden merkitystä ei juuri käsitellä eikä pidetä tärkeänä. Yksilön juomatapojen todetaan vaihtelevan elämäntapojen aikana, mutta syvemmän käsittelyn arvoiseksi asia ei nouse. Erilaisten alkoholikulttuurien merkitystä tai niiden luomia edellytyksiä erilaisille alkoholipoliittisille ratkaisuille ei käsitellä. Sanaa ”kulttuuri” ei itse asiassa tarvita lainkaan, lähinnä on ”sosi-

aalinen ilmasto”. Kirjan maailmassa eletään modernin aikaa, postmodernin partikularismia ja hämähäyryä siihen ei sovi.

Selvimmän omaksutun näkökulman rajat tulevat vastaan luvussa, jossa pohditaan rannan juomisen syitä. Keskeinen viesti, ettei ryypäämiseen kannata ajatella olevan yhtä yksittäistä syytä, siitä kyllä välittyy. Mutta kovin aikansa eläneeltä tuntuu teksti, joka kertoo esimerkiksi, että juomiskäyttäytymisen tuottavat monet samaan suuntaan toimivat tekijät, jotka samalla vahvistavat toistensa vaikutuksia.

Kirja tavoittanee nopeasti aseman uutena alkoholipoliittikan perusteoksena, eikä suotta. Todella kiinnostava olisi kuitenkin sen seuraava osa, joka jatkaisi siitä, mihin tässä jäädytään. Nyt on tullut osoitettua, että alkoholin haittoja

voidaan vähentää politiikalla, jonka runko on kokonaiskulttuurin vähentäminen. Seuraavaksi voisi yhtä vakavasti pohdita, miksi tällaista hyvää politiikkaa ei juuri harjoiteta vaan suunta näyttää olevan päinvastainen. Kyse ei ole ainoastaan busineksistä ja kaupapolitiikasta. Miksei juomisen rajoittaminen saa kansalaisilta läheskään samaa tukea kuin tupakoinnin?

MARJA JYLHÄ

ALCOHOL POLICY AND
THE PUBLIC GOOD
TOIM. GRIFFITH
EDWARDS & AL.
OXFORD: OXFORD
UNIVERSITY PRESS, 1994
226 s.

YHTÄ JA TOISTA PIRTUN SALAKULJETUKSESTA

Raimo Pullat on antanut pirtun salakuljetusta 1920- ja 1930-luvulla käsittelevälle kirjalleen dramaattisen nimen: Itämeren rutto. Tuolla nimellä hän sanoo salakuljetusta kutsutun sen ”[m]urheellisten seuraamusten vuoksi” (s. 97), tosin kertomatta, kuka tuota ilmaisuja on käyttänyt, milloin ja missä. Salakuljetuksen rinnas-

taminen kulkutautiin ei mielestäni ole oikein osuvaa: en pysty hahmottamaan esimerkiksi sitä, kenelle tässä vertauksessa kuuluu rotan rooli. Mutta ruttoa tai ei, alkoholin salakuljetus Itämerellä maailmansotien aikana on monella tapaa mielenkiintoinen ilmiö, jota ei ole tutkittu kovinkaan perusteellisesti. On kyllä ole-

massa Reijo Ahtokarin journalistinen Pirtua, pirtua... Kieltolaki Suomessa 1.1.1919–5.4.1932 (1972) sekä muistelmateokset niin salakuljettaja Algot Niskalta (Mina äventyr, suom. Seikkailujani, 1931) kuin merivartija Into Jyläskoskelta (Pirtusota Suomalaisille rannoilla, 1976), mutta vakava tieteellinen tutkimus aiheesta

on puuttunut. Tuon puutteen on virolainen historioitsija Raimo Pullat ottanut korjatakseen: ”Tässä teoksessa pyritään ensimmäistä kertaa saamaan yleiskuva tuosta mutkikkaasta ja tärkeästä sosiaalitaloudellisesta ongelmasta”, hän ilmoittaa teoksensa tavoitteeksi (s. 18).

Teoksen suurin ansio on se, että siinä tarkastellaan alkoholin salakuljetusta sekä Suomen että Viron näkökulmasta, molempien maiden arkistoja hyväksi käyttäen. Kiitettävää on myös se, että tekijä on käyttänyt viranomaismateriaalin lisäksi sekä suomalaista että virolaista muistitietoa, joten omaa ääntään saavat kuuluville teoksen päätoimijat: suomalaiset ja virolaiset salakuljettajat sekä kummankin maan viranomaiset. Pullat käsittelee teoksessaan myös salakuljetusta Viroon, mutta esityksen pääpaino on luonnollisesti Virossa Suomeen suuntautuvassa salakuljetuksessa. Teos koostuu johdannosta ja kahdesta pääosastosta, joista edellinen – ja laajempi – on otsikoitu ”Kieltolaki ja pirtun salakuljetus” ja jälkimmäinen ”Taistelu pirtun salakuljetusta vastaan. Salakuljetuksen seuraukset”. Teos on ohuenpuoleinen: varsinaisia tekstisivuja on niukin naukin sata.

Tekijän aikomus – monipuoliseen lähdeaineistoon perustuvan tieteellisen kokonaisuistyksen laatiminen pirtuajasta – on hyvä, mutta toteutus onnastelee pahasti. Suurin ongelma on tekstin sekavuus ja epäjohdonmukaisuus. Kirjoittaja rippottelee tiedonmuruja järjestykseen, jonka sisäistä logiikkaa on usein vaikea ymmärtää. Välillä tuntuu kuin lauseiden järjestys olisi arvottu; niin yl-

lättäviä siirtymät asiasta, ajasta ja paikasta toiseen ovat. Ja kuin takavuosien neuvostopublisistien tyyliä matkien Pullat höystää esitystään suurella määrällä absoluuttisia lukuja, joiden informaatioarvon mittaaminen jää yksin lukijan vastuulle. Kaiken kukkuraksi luvut esitetään yhtenäisinä numeroletkoina, niin että lukija saa kynä kädessä tavata kuinka paljon on ”3691221 litraa” (s. 50) tai ”3230160 markkaa” (s. 108).

Kirjan sekavuutta lisää vielä sen viimeistelemättömyys, johon syyppäitä ovat niin tekijä kuin kustantajakin. Lähdeviitteet ovat jossain työvaiheessa pudonneet pois, joten ne on painettu erillisenä vihkosena. Myös liitetaulukoita on painotmatkan varrella kadonnut: teoksen lopussa on vain yksi liitetaulukko, senkään lähdeettä ei mainita, mutta tekstiviiteissä liitteiden luku nousee yhdeksään (s. 84). Nämä viat voidaan laskea kustannusyhtiö Pohjoisen syyksi, mutta tekijä itse kantaa tietenkin vastuun teoksen tieteellisestä viimeistelystä, jossa on paljon toivomisen varaa. Arkistolähteiden luettelosta puuttuu lähteitä, ja muun muassa valtionarkiston (nykyisen kansallisarkiston) osalta se on laadittu miten sattuu. Ja kun viitteetkin ovat puutteellisia, on kriittisellä lukijalla suuria vaikeuksia päästä perille kulloinkin käytetystä lähteestä. Osa viitteistä taas on käsittämättömiä. Esipuheessa, jossa käsitellään salakuljetusta pitkässä historiallisessa perspektiivissä, todetaan: ”Eri maiden salakuljetuksen osalta on ilmennyt, että suurten salakuljettaja-armeijoiden takia valtio menettää tavallisesti tuhansia työntekijöitä niin teolli-

suudesta, maataloudesta, merenkulusta, kalastuksesta kuin palveluelinkeinoistakin”. Virkkeen sisällön ymmärtäminen on jo työlästä, mutta vielä enemmän ymmälleen lukija joutuu huomattessaan, että väitteen tueksi esitetään viitteessä vain K. J. A. Mittermeierin artikkeli *Das neue österreichische Strafgesetzbuch über Gefälls Übertragungen* vuodelta 1836! Viite- ja lähdeapparaatin puutteet nakertavat teoksen uskottavuutta ja vähentävät sen käyttökelpoisuutta lähdeoteksena. Myönteistä sen sijaan on, että kirjassa on henkilöhakemisto, jollainen puuttuu valitettavan monesta suomalaisesta historiateoksesta.

On sääli, että sekava jäsenitys, viimeistelemätön esitystapa sekä lähdeluettelon ja viitteiden puutteet pilaavat Pullatin teoksen, joka sivuaa kiinnostavia aiheita ja sisältää monenlaisia tiedonsirpaleita. Suomalainen lukija löytää uutta tietoa etenkin salakuljetuksen organisaatiosta Viron päässä: pirtukuninkaista ja heidän apureistaan. Myös korruptiota koskeva jakso on mielenkiintoinen, mutta sekin kärsii esityksen sekavuudesta ja epäluotettavuudesta. Otan yhden esimerkin. Sivulla 113 Pullat kirjoittaa seuraavasti: ”Tuli ilmi myös korruptiotapauksia. Esimerkiksi Vaasan entinen kaupunginjohtaja Gustav Aminoff avusti pirtukuninkaita Ernst Strömbäckkiä ja Karl Rönnbäckkiä heidän lainvastaisessa toiminnassaan”. Viite-teksti kertoo lähteeksi ”VA, Ha 1, Kertomus 1/30, 8.7.1930, s. 3–4”. Lähdeluettelon avulla ei tämä salakielinen sanoma aukea, mutta edellisen viitteen perusteella voi lähteeksi arvata

sosiaaliministeriön raittiusosaston arkistossa olevat salakuljetusta koskevat asiakirjat ja niiden joukosta rikostutkimuskeskuksen kertomuksen 1/30. Mitä kertomus sitten kertoo? Se kertoo sen, että eräs sprillaiva oli takavarikoitu ja tuomittu valtiolle menetetyksi, minkä jälkeen se huutokaupattiin, kuten tapana oli. Aluksen osti ”entinen pormestari, asianajaja Gustaf Aminoff, Vaasasta, 3:n närpiöläisen laskuun”. Närpiöläiset, edellä mainitut Strömbäck ja Rönnbäck sekä Alfred Langels, kunnostivat aluksen ja myivät sen saksalaiselle ostajalle, joka käytti sitä salakuljetustarkoituksiin. Tämänkin kaupan välitti Aminoff. Pullatin toteamus sisältää ensinnäkin sen vir-

heen, että Gustaf Aminoff ei suinkaan ollut Vaasan entinen kaupunginjohtaja vaan ilmeisesti Kaskisten entinen pormestari, joka asui tuolloin Vaasassa. Kyseenalaista on myös tapauksen luokittelu korruptioksi, koska Aminoff ei ollut tapauksen sattuessa viranomainen vaan asianajaja, joka lähteen mukaan vain välitti kaksi laivakauppaa. Luki- ja miehen hiipii epäily, että Pullat on saattanut muuallakin teoksessaan noudattaa yhtä korruptoituneita päättelysääntöjä.

Lähteitä esitellessään Pullat mainitsee, että oikeuskanslerin arkisto ”sisältää yhtä ja toista mielenkiintoista” (s. 22). Samaa voi sanoa Pullatin teoksesta, jonka viitteissä ei si-

vumennen sanoen mainita oikeuskanslerin arkistoa ker- taakaan. Yhtä ja toista mielenkiintoista – triviaalin ja asiaankuulumattoman ohella – on saatu samojen kansien väliin, mutta tieteellisesti pätevä yleisesitys pirtun salakuljetuksesta 1920- ja 1930-luvulla odottaa yhä tekijäänsä.

SAKARI HEIKKINEN

RAIMO PULLAT
ITÄMEREN RUTTO
PIRTUN SALAKULJETUSTA
VUOSINA 1919—1939
OULU: POHJOINEN,
1993
140 + 16 s.

RIIPPUVUUDESTA RIIPPULIITON

Muistuma työvoimavirkamieskaudeltani tuo mieleen erään rakennusurakoitsijan, joka otti työvoimakseen lähinnä ryypymiehiä, koska he selvinä kausinaan tekivät ainakin parin miehen työn. Silkkää syyllisyyttään he menivät läpi harmaan kiven ilman poraa. Samanlaisen puskemisen tahdonvoiman näkee entisen ayjohtajan Risto Kuisman kirjasta, joka perustuu prosessin aikana kirjattuihin päiväkirjoihin. Omalla suppealla tavallaan kirja osallistuu muodikkaaseen keskusteluun miehen kunnia- tai häpeästä. Kuis- malle tuli näytön paikka, kun

television pääuutiset jollain kumman uutiskriteerillä näytti 1990 hänet humalaisena SDP:n puoluekokouksen puhujapöytästä. Yleisesti ottaen se ei ollut tärkeä uutinen, mutta se oli henkilökohtaisesti tärkeä viesti hänelle itselleen.

Jos ihminen tulee juopoksi nousujohteisella harjoitusmetodilla eli lisäämällä harjoitusmääriä, niin samalla metodilla hän kehittää vastalääkkeen päästäkseen eroon riippuvuudesta ja 50 liikakilostaan. Se on tahtoa ja taas tahtoa. Itsellisyttä ja omatoimisuutta, joka tuo mieleen tarinan hämäläis- torpparista, joka esitteli mai-

taan ja mantujaan tulevalle appiukkolleen. Aikaansaapuut- taan kehuakseen hän totesi: ”Kaikki on itte tehtyä – paitti toi hevonen.” Niin Kuismakin ja on hänellä ollut hevosiakin. Ensi sijalla tohtori Ojutkangas klinikoineen, erilaisia kuntolo- mapaketteja ja niin edelleen.

Hiihto- ja juoksuharrastuk- sineen hän tuo todellakin mie- leen suomalaisen sankariryty- pin kaikkine piirteineen – yksinäisen pitkämatkanjuoksi- jan. Ja suomalainen kestävyys- juoksuhan ei ole tehty vain voit- tontahdosta (oman itsen ja tois- ten), vaan myös kunniantun- nosta ja ahdistuksesta, syylli-